

La Catalogna in Europa, l'Europa in Catalogna. Transiti, passaggi, traduzioni
Associazione italiana di studi catalani
Atti del IX Congresso internazionale (Venezia, 14-16 febbraio 2008)
Edizione in linea - ISBN 978-88-7893-009-4
<http://www.filmod.unina.it/aisc/attive/>
Data di pubblicazione di questa comunicazione: 30 dicembre 2009
<http://www.filmod.unina.it/aisc/attive/Jane.pdf>

Miquel Sanz

Les Normes ortogràfiques de Castelló (1932)
i la normativització de la llengua al País Valencià

0. Introducció

El 21 de desembre de 1932, ja fa 75 anys, es varen signar les conegudes com a *Normes de Castelló*, que suposaven un pas endavant en el procés de l'estandardització del català al País Valencià. L'objectiu d'aquesta breu comunicació¹ versarà sobre el paper que tingueren les *Normes del 32* en el procés normativitzador de la llengua catalana al País Valencià. Un procés, si m'és permès de dir-ho, necessari si més no vital per a la supervivència d'una llengua en tant que dotar de normes a una llengua és un pas necessari per poder obtenir un model de llengua que pugui servir d'estàndard i de guia per a una plena normalització.

Durant aquesta comunicació tractaré de situar el context de la situació de la llengua al País Valencià (sense deixar de banda la situació a la resta del domini), de manera cronològica: passant per l'estadi anterior a les Normes al segle XIX; els moviments previs del segle XX i durant el seu procés de creació i l'estat actual de la llengua tenint en compte l'importantíssim paper normativitzador que les Normes han exercit en ella quan es compleixen 75 anys de la seva vigència.

1. El segle XIX i els seus precedents

L'interès de l'estudi de la llengua pròpia dels valencians ha anat lligat al seu conreu literari coincidint amb el moment de màxima esplendor literària. La primera manifestació sobre un intent de codificació de la llengua la trobem en l'obra *Les Regles d'esquivar vocables o mots grossers o pagesívols* (1475?) redactades per Pere Miquel Car-

---

¹ Aquesta comunicació està basada, sobretot, en el vuitè capítol del llibre *Reivindicació del valencià. Una contribució*, València, Ed. Tabarca, 2007 del prof. Abelard Saragossa, al qual he d'agrair l'ajut prestat. També expressar, des d'ací, l'agraïment al professor Emili Casanova per les indicacions i referències bibliogràfiques. Tanmateix, l'article està basat en el llibre *Les Normes de Castelló. L'interès per la llengua dels valencians al segle XX* de Josep Daniel Climent (AVL, 2007). Tota la bibliografia emprada serà indicada al final de l'article.

bonell amb la continuació de l'humanista barceloní Jeroni Pau (1490), influenciats pel poeta valencià Bernat Fenollar, erigit com a model de llengua. Aquesta obra, considerada com una de les primeres manifestacions en defensa del purisme lingüístic, va trobar la replica en l'obra de Jaume Gassull *La Brama dels llauradors de l'horta de València contra lo venerable mossén Bernat Fenollar, prevere, ordenada per lo magnífic mossén Jaume Gassull, cavaller* (1490) obra que anava en contra dels criteris aplicats per les *Regles* i en defensa de la parla popular de l'Horta de València. Heus ací el primer exemple documentat del conflicte pel model de llengua que es viurà durant l'entorn literari del segle XIX.

La situació general de la llengua catalana al segle XIX, abans de la Renaixença, era la d'una llengua molt viva pel que fa al seu ús social, però que freturava d'una codificació i un estudi. Tenint en compte que el castellà era l'única llengua en l'administració i en l'educació, no faltaren els intents previs de lletraferits i altres estudiosos de dignificar la llengua, seguint els passos ja encetats a l'anterior segle pel notari valencià i gramàtic vocacional Carles Ros i Hebrera (1703-1773), autor del *Breve diccionario valenciano-castellano* (1739) o de *Correccion de voces y phrases que el vulgo de Valencia usa o ha introducido hablando* (1771) d'entre altres obres entre gramàtiques i manuals de llengua. Tanmateix, Carles Ros va ser un dels més fecunds conreadors de col·loquis a la València del segle XVIII, però per sobre de tot, estava el seu amor per la llengua i el seu interès per dignificar-la. La seva obra, tot i mancar d'una formació filològica i de tenir un escàs ressò entre els seus contemporanis, va ser molt significativa i prolífica en tant que important, perquè altres pogueren seguir els seus passos en la reivindicació del valencià com el pare Lluís Galiana i Manuel Joaquim Sanelo i Largadera, autor del *Diccionario de lemosino valenciano antiguo y moderno al castellano*, basat, sobretot, en les obres de Ros i amb una millora en l'elaboració i el criteri lingüístic del seu predecessor. Entre el 5, 6 i 7 d'agost de 1802 Sanelo manifestava en una sèrie de cartes al "Diario de Valencia" que havia arribat l'hora de tornar a plantar en el país la llavor de la llengua i en què anunciava en to quasi profètic el que seria el renaixement de la llengua, en una al·lusió a la Renaixença valenciana:

Les fatals resultes de no mantindre's en son ésser la llengua materna són pus clares que la llum del jorn, e null sensat pot dubtar-ho; e por lo semblant, les lleix a la discreció dels savis lliterats, per no ofendre sos oïts. [...] De modo que no passaran molts anys que no sia precis obrir estudi per l'ensenyança palesa, com succeïx ab altres llengües, per a perpetuïtzar la lletura e intel·ligència d'una infinitat d'esturments llimosins o valencians...²

1.1 La Renaixença valenciana

En la València d'inicis de segle XIX la situació de la llengua a nivell de producció

---

² Citació extreta de *La llengua dels valencians* de M. Sanchis Guarner (1967).

literària es podria dividir en una considerable producció de literatura en valencià (relegada sempre en segon terme per la influència de les publicacions en castellà) i si més no, en la seva gran majoria reservada a les publicacions de caire populista com ara el setmanari “El Mole”, fundat a l’any 1837 per J. M. Bonilla que va arribar a tenir més de 4.000 subscriptors, xifra important si la comparem amb els 3.000 subscriptors que va arribar a tenir “L’Avenç”.

La llengua als sainets, col·loquis i altres publicacions, era la d’un valencià ben influït pel castellà, tenint en compte, però, que els models literaris i lingüístics a seguir eren els castellans. Si més no, els autors i estudiosos tenien una mancança de base filològica i la seva base era també castellana, ben manifest a les obres esmentades al segle passat. És més, hi era estesa la idea que un acostament a les grafies castellanques per als sons del valencià, facilitaria la seva comprensió (ex: *xic* > *chic*³) i alhora, s’adaptaren construccions sintàctiques més pròpies del castellà que del valencià, allunyant-se de la llengua popular. El podem veure en un exemple, on es veu palesa la influència del castellà:

–Chesus, Chesus, quin trontoll! –Calle el bosí d’alficós, y fiques en triar l’arros, no mos isca algun capoll. [...] Vamos, es mereis la meua chica, un virrey... esta nit, no ya remey, vach à fer un pam de greis.⁴

Amb tot i això que es pot recalcar com a simptomàtic de l’estat del valencià de l’època. Si bé és cert que la representació gràfica és palesament castellana, en part per la formació i la instrucció feta exclusivament en castellà; també és cert que el lèxic popular valencià encara es mantenia viu, malgrat els castellanismes, com és el cas d’*alficós* o *bocí*.

I és en aquest context en què podem encabir a la Renaixença valenciana, fruit d’un procés que, com hem vist anteriorment, ja s’havia encetat a l’anterior segle i que, malgrat al moviment social i literari que va suposar la Renaixença a Catalunya, a València no va arribar més lluny d’un interès a primera vista superficial, però els esforços de la Renaixença no foren debades, ja que podem considerar va donar un primer pas en la normalització del valencià en els seu ús literari.

D’important i decisiva es pot qualificar l’empenta de l’erudit mallorquí Marià Aguiló (Palma, 1825-1897) que en aquell temps era bibliotecari a la ciutat de València, en tant que va influir de manera molt important en la figura de Teodor Llorente (València, 1836-1911) el principal autor de la Renaixença valenciana i considerat patriarca de les lletres valencianes a l’època; Aguiló va esperar l’estudi i la millora del valencià pre-

---

³ Amb tot, la grafia *ch* per la representació del fonema palatal africad sord és d’origen francès. Com veurem més endavant, aquest seria un tema de polèmica per la seva possible acceptació en l’ortografia valenciana.

⁴ *La nit que venen els musics*, Alcoi, 1855; còpia facsimil de les Llibreries París-València, 1992) Vegeu l’exemple a A. Saragossà, *Reivindicació del valencià. Una contribució*, València, Ed. Tabarca, 2007.

ment com a model la llengua dels clàssics del segle XV, la majoria d'ells valencians, i amb un equilibri entre els dialectes sense prendre favoritismes d'un dialecte sobre els altres. Gràcies a les indicacions d'Aguiló seguides per Llorente i Vicent Querol, que amb el temps esdevingueren deixebles seus, es va produir una millora en la qualitat del valencià de les seves futures composicions, tot i que, cal remarcar-ho, encara no s'havia arribat a un model unificat de llengua, però el camí estava ja iniciat. El fet de retrocedir a aquesta època es pot explicar, perquè aquest estadi lingüístic era unitari per a tot el domini lingüístic i, per tant, afavoria la reunificació lingüística i cultural en l'època de màxima esplendor de la llengua al País Valencià.

Amb tot i que la influència del castellà hi era present, es guanyà molt. Però com ja és sabut, el moviment de la Renaixença no va sortir a les classes populars que la consideraren massa elitista i inintel·ligible, també per influència del mateix moviment renaixentista que no va saber i, en certa mesura, no va voler anar més enllà si la comparem amb els avenços de la Renaixença catalana. Sovint, la Renaixença fou titllada de 'immobilista', i 'conservadora', si ben és cert que gran part de la Renaixença no va voler – ni va saber – anar més enllà en qüestions lingüístiques almenys en un context interior perquè la postura de Llorente envers la llengua sempre fou sempre clara i favorable a la unitat de la llengua. No obstant i això, seria injust si no es destaca els progressos fets, progressos que donarien el seu fruit en un termini més llarg. De fet, Teodor Llorente i el pare Lluís Fullana i Mira – únic congressista de l'expedició valenciana – foren assistents al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), amb tot i que la seva presència fou més aviat simbòlica i, en part, gràcies al prestigi adquirit de Teodor Llorente, com a patriarca de la Renaixença valenciana.

A mena de conclusió, hem de pensar en la Renaixença a València com l'inici d'un procés que donaria els seus resultats ja al següent segle. Però no podem tancar aquest apartat sense parlar de l'altra figura de la Renaixença valenciana: Constantí Llombart (Carmel Navarro Llombart, 1848-1893), capdavanter del sector progressista de la Renaixença valenciana que va donar impuls a idees més serioses i favorables a la normalització del valencià, i de la seva difusió literària.

El gran problema que els renaixentistes tenien era el model a seguir de llengua. I és potser, per la manca d'un model unificat que el seu avanç no es va produir. Conscient d'aquest problema, Llombart a més de ser un literat que va conrear diversos estils, fou sobretot una persona que va dedicar tot els seus esforços en la tasca de divulgar i donar a conèixer la cultura valenciana: va ser el director de l'almanac *Lo Rat penat: calendari llemosí corresponent al present any de 1876* i promotor de la idea de la creació d'una acadèmia "de les lletres llemosines", que amb el nom de *Los Fills de la Morta Viva*, donaria pas al naixement de *Lo Rat Penat* (1878). La idea inicial de Llombart fou la de la creació de l'acadèmia, quan ell va creure que hi era possible atesa la puixança del nombre de publicacions en valencià, que pogués determinar el model de llengua a seguir, un

model digne per a una producció literària digna. Però *Lo Rat Penat* no va avançar més de ser una “entitat d’animadors de glòries valencianes” i així Llobart va intentar abocar-se cap a una tasca depuradora de la llengua. Faltava un corpus amb el qual poder regular la llengua, i Llobart va intentar la creació de l’*Acadèmia Ausiàs-marchina* que va tenir com a principals objectius la creació d’una gramàtica i un diccionari, que finalment no va arribar a produir-se.

2. El segle XX i la normativització del català

2.1 Els precedents: les normes de l’IEC (1913)

Durant el primer terç del segle XX es va consolidar el procés normativitzador de la llengua catalana a tot el domini lingüístic, procés que es va encetar amb les *Normes ortogràfiques* de l’Institut d’Estudis Catalans (IEC) l’any 1913. Es pot considerar que, per primera volta des dels temps de la Cancelleria no s’havien aconseguit unes normes que anivellaren a totes les parles del domini lingüístic català.

Darrere d’aquest impuls hi va ser, entre d’altres, el catedràtic de química amb uns grans coneixements de filologia romànica Pompeu Fabra (1868-1948), que, a les darreries del segle XIX publicà *Ensayo para una gramática del catalán moderno* (1891). El mètode científic amb què Fabra va analitzar la llengua pot dotar de més versemblança a l’obra d’aquest lingüista vocacional, que amb el pas del temps ha esdevingut un dels agents de la normativització com també de la normalització i estandardització del català, en tant que una llengua codificada és un pas necessari per a un model estàndard de llengua. Veiem amb quins objectius Fabra parteix per a la realització de les Normes del 1913:⁵

1. La llengua actual no s’ha d’apartar inútilment de la llengua medieval.
2. Hem de procurar que hi haja la màxima interrelació possible entre la llengua espontània i la llengua culta, de manera que la llengua col·loquial pugui passar tota la seua vida a la llengua comuna, i que la llengua parlada pugui anar assimilant els enriquiments i els perfeccionaments que vagi assolint la llengua culta o reflexiva.
3. Hem de coordinar els nostres parlars.

Les reflexions de Fabra tenien en compte els criteris de coordinació i complementació entre els dialectes, tenint en compte el polimorfisme i policentrisme de la llengua catalana. De tal manera que si una regla es pot fonamentar en un parlar o en un altre, i serveix per a tots els parlars, la norma serà aplicable a tota la llengua. Tanmateix, el polimorfisme de la llengua fa que es puguin admetre més d’una forma en la normativa, i aquí poden trobar l’origen de les Normes de Castelló, en tant que les formes del Principat no podien ser adoptades als parlars valencians. De totes les

---

⁵ Abelard Saragossà, *Criteris de la normativa*; València: Saó (1997).

maneres, i en paraules de Sanchis Guarner, les Normes de Castelló no foren més que una mera adaptació de la normativa fabriana.

Fabra elaborava criteris específics a fi d'evitar privilegis entre els parlars d'una llengua. Així, per a fixar l'ortografia de les paraules tradicionals Fabra es guiava bàsicament pel principi següent:

En aquestes qüestions predominà el criteri que un dia sostingué N'Aguiló, segons el qual, per damunt qualsevol consideració de caràcter etimològic i per damunt les habituds contretes en l'època de la decadència sota la influència de l'ortografia castellana, hom havia d'atenir-se a les grafies medievals i a la pronúncia d'aquells dialectes que conserven l'antiga tradició. (Fabra; *Pròleg al Diccionari Ortogràfic*, 1917: 6-7)

Això és, el policentrisme de la llengua catalana propícia l'encaix amb idèntic valor formes i construccions diferents originàries de distints dialectes, de la mateixa manera que el lèxic culte català s'elabori a partir d'elements de tot el domini lingüístic⁶.

Amb tot i això, l'acceptació de les normes no va ser total. La recent restablerta Acadèmia de Bones Lletres (1915), després de la fallida arran dels Jocs Florals de 1863 d'establir una sèrie de normes ortogràfiques unitàries, va oposar-s'hi amb gent com Ramon Miquel i Planas, el qual va proposar una alternativa ortogràfica al 1916 que no arribaren a prosperar. A les Illes Balears, Mossèn Antoni Maria Alcover, el que fou president de la secció filològica de l'IEC i ben conegut en la seva tasca del *Diccionari Català-Valencià-Balear* a més de ser l'impulsor del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, també es va mostrar en desacord, potser per les divergències que va mantenir amb l'IEC durant la realització del DCVB. Tanmateix, membres de l'Acadèmia com ara el valencià pare Lluís Fullana, no hi varen ser d'acord amb la normativa fabriana. De fet, Fullana va intentar una reforma ortogràfica amb unes normes que donaria pas a la *Gramàtica valenciana* (1915) que no va tenir seguidors. Cal dir, però, que aquestes divergències no sempre significaven pas un trencament de la llengua; més aviat, era una oposició al model de llengua fabriana. De fet, la normativa fabriana finalment fou acceptada per l'Acadèmia de Bones lletres (1931) i els Jocs Florals (1934).

2.2 La gènesi de les Normes de Castelló

Paral·lelament a l'avenç de les normes fabrianes, fruit de la tasca de l'IEC i que també va donar el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932), i a mesura que la normativa fabriana s'anava acceptant a Catalunya, el 8 de gener de 1932 moria Mossèn Antoni M. Alcover i amb ell l'últim reducte de l'antifabrisme a les Illes Balears i així

---

⁶ Joan Solà; «¿Llengua del tot unitària?», dins *Les Normes de Castelló: una reflexió col·lectiva seixanta anys després*; Castelló: Diputació de Castelló, 1992.

les Illes acceptaren la normativa fabriana, el mateix any en què ho va fer el País Valencià. Ara, ja podem explicar l'origen de les Normes.

L'ambient optimista que provocà la gestació de les normes fabrianes no només va arribar al País Valencià sinó que va servir d'empenta als estudiosos valencians per dignificar la llengua. Són molt clarificadores les paraules que Pompeu Fabra va deixar en el següent comentari:

Dèiem una vegada a un escriptor valencià: «Nosaltres, catalans, no desitjaríem altra cosa sinó que emprenguésiu una obra de forta depuració del vostre idioma, encara que no us preocupéssiu gens d'acostar-vos al nostre català; que tractéssiu de descastellanitzar el valencià i de redreçar-lo i enriquir-lo procurant acostar-lo al valencià dels vostres grans escriptors medievals [...]».⁷

A principis de segle XX no faltaren persones preocupades per l'estat de la llengua al País Valencià. Així, la figura de Gaetà Huguet Brea (Castelló, 1848-1926), reivindicava, en 1902, l'ús del valencià en l'àmbit administratiu, en l'escola i en totes les manifestacions culturals; I ja l'any anterior (en 1901), havia demanat l'establiment d'«una junta de filòlegs valencians» per a «fixar» l'ús del valencià lligant l'objectiu de recuperar l'ús institucional del valencià amb l'exigència de normativitzar-lo.

Des de la dècada de 1920 ja hi va haver unes quantes institucions valencianes que havien acceptades les normes fabrianes, i fins i tot, literalment: la «Biblioteca València», la Joventut Valencianista, *El Cuento del Dumenche*, l'Editorial Valenciana i la Societat Castellonenca de Cultura. En la dècada següent, l'acceptació continuà creixent i, en aquelles condicions, convenia arribar a l'acte formal que acabaria de tancar el procés d'unificació de l'ortografia valenciana. Cal tenir en compte, però, que no foren acceptades unànimement, perquè resultava inviable adoptar formes del principat a les formes valencianes, caldria, doncs una mena de codificació valenciana.

En juliol de 1930, la revista *Taula de Lletres Valencianes* va iniciar una campanya adreçada a acabar d'unificar l'ortografia valenciana:

Per a arribar a la unificació ortogràfica no veiem més que un camí. No és el de les autoritats, que ja està vist que ningú reconeix, ni el de la imposició, sinó el de l'acord. El dia que tots els que escriuen valencià, amb més habitut, es posaren d'acord respecte a les normes que calia emprar en tots els casos l'unificació ortogràfica seria un fet i la nostra llengua hauria realitzat un dels guanys més positius.⁸

---

⁷ Pompeu Fabra, *Converses filològiques*, vol. X, a cura de S. Pey, Ed. Barcino: Barcelona (1956). Sanchis Guarner va introduir aquest comentari per encapçalar la seva *Gramàtica Valenciana* (Ed. Torre, València, 1950)

⁸ Taula de Lletres Valencianes, juliol de 1930.

En octubre de 1932, el fill de Gaetà Huguet Breva, Gaetà Huguet i Segarra (1882-1959), rebia l'encàrrec de proposar a la Societat Castellonenca de Cultura l'elaboració d'unes normes d'ortografia i la confecció d'un vocabulari ortogràfic. En el mateix mes d'octubre, hi hagué una reunió de la Societat Castellonenca de Cultura i, l'elaboració de les normes d'ortografia, va ser encomanada a una comissió de què formava part Lluís Revest i Corzo, que en 1930 havia publicat el llibre *La llengua valenciana. Notes per al seu estudi i conreu*, llibre que va significar un pas endavant en els estudis sobre el valencià, atès que encara no s'hi havia iniciat cap estudi a un nivell científic per falta de formació filològica. En aquest llibre podem trobar un esborrany de gramàtica, seguint les normes de l'IEC però remarcant les particularitats valencianes i fins i tot amb una certa dosi de crítica a Fabra per un presumpte centralisme barceloní. Amb tot, s'hi poden veure alguns motius de disputa amb les Normes de l'IEC en l'acceptació de formes bandejades per la normativa fabriana per considerar-les arcaiques, com ara la preposició *ab* o l'ús de la grafia *s* en lloc de *tz* per al fonema alveolar fricatiu (*realitzar* > *realisar*) i de la grafia *ch* per al sons africats palatals (*x*, *tx*) que tan estesa era a les produccions valencianes dels segles XVIII i XIX. Aquestes regles entraren dins de les normes que Fullana ja seguia des de la seva gramàtica i que foren motiu de disputa en el creixent àmbit filològic valencià. Malgrat tot això, *La llengua valenciana* suposa un gran pas endavant en el reconeixement explícit de la unitat de la llengua.

Complementàriament, Gaetà Huguet va encomanar el vocabulari a Carles Salvador i Gimeno, mestre de professió que fou un escriptor prolífic, a més d'un estudiós de la llengua fins al punt de quasi deixar de banda la seva activitat literària, i un dels artífexs més actius de l'acord de les Normes des de les pàgines del setmanari *El Camí*, successor de l'espai deixat per la desaparició de la revista *Taula de Lletres Valencianes*. Paral·lelament a la gestació de les normes, Salvador estava acabant de gestar el que seria el *Vocabulari Ortogràfic Valencià*, que aniria editat amb un pròleg que justificués el futur acord alhora que oferiria una explicació de les Normes. Una vegada arribat a l'acord, Salvador va ser un dels divulgadors més eficaços de les Normes d'Ortografia de Castelló mitjançant els diversos cursets de valencià que es produïren com a conseqüència de l'aprovació de les Normes.

El dia 12 de novembre de 1932, la Societat Castellonenca de Cultura va aprovar la proposta de Lluís Revest, que s'havia encarregat de redactar les Normes. Al cap d'unes quantes setmanes, catorze institucions valencianes i una cinquantena de personalitats firmaven, en un document datat a 21 de desembre de 1932, l'acceptació de «les Bases ortogràfiques i el Vocabulari que integren este quadern». Remarcant que va ser a Castelló on es va arribar a l'acord donat el fet que l'ambient resultava més propici per arribar a l'acord que no pas a València, on les discussions sobre l'acceptació o no de les Normes de l'IEC, podrien dificultar un acord entre tots els signataris.

2.3 *El Valor de les Normes de Castelló*

La importància més gran que hi va haver en aquell acord entre els professionals de la llengua és la voluntat d'acabar d'unificar l'ortografia valenciana, i més si es tenen en compte com es va arribar a l'acord. Personalitats de diverses opinions i ideologies, fins i tot els més conservadors i reticents a l'acord (Fullana o Nicolau-Primitiu Gómez Serrano), signaren sense problemes. S'anteposaren les diferències personals perquè potser tots els signataris eren conscients que anaven a signar un acord que suposaria vital per la supervivència de la llengua, aprofitant tant la codificació de les normes fabrianes com l'ambient propici que podia proporcionar la II República en la normalització del valencià, interromput per l'adveniment de la Guerra Civil i la posterior desfeta. Així, l'augment de les obres referides a l'estudi de la llengua fou considerable com la tasca de difusió de les Normes i de la normalització del valencià. De fet, anteriorment en 1931 es va aprovar a Catalunya el Decret de bilingüisme, que va tenir un ressò a València esperonant el procés de les Normes per aconseguir un model de llengua digna per a l'escolarització i l'administració pública. No debades, el valencià ja tenia la seva presència a la Universitat de València en la càtedra fundada pel Centre de Cultura Valenciana (altra entitat signatària de les Normes) a l'Institut d'Idiomes, ocupada des de 1917 per Lluís Fullana.

Pel que fa a la difusió de les Normes es pot comprovar en la tasca referida anteriorment feta per Carles Salvador, sobretot per la difusió dels cursos de valencià des de la revista *El Camí* que va quedar recollida en l'obra *Lliçons de gramàtica* que va ser seguit pels cursos de valencià de *Lo Rat Penat*, si ben és cert que al principi el seu entusiasme per l'aprovació de les Normes no fou tan palès, si que cal reconèixer el seu paper posterior com a difusor de les Normes, com més tard veurem. Cal remarcar també el treball desenvolupat per Manuel Sanchis Guarner – el signatari més jove de les Normes – que, al 1933 va publicar *La llengua dels valencians*, i que posteriorment durant la postguerra, va esdevenir el major referent filològic al País Valencià.

No obstant i l'ambient de prohibició durant la dictadura franquista, les Normes del 32 seguiren vigents en l'obra dels erudits més importants del segle XX. Gràcies a l'empenta a finals dels anys 40 de l'Editorial Torre, impulsada per Xavier Casp i Miquel Aldert, gràcies també a tota l'obra de Sanchis Guarner o d'altres autors com Josep Giner (un dels gramàtics i lexicògrafs responsables de la propagació del fabrisme al País Valencià) o Enric Valor (el major difusor de les Normes al sud del País Valencià mitjançant la seva tasca al setmanari *El Tio Cuc*), els quals esdevindrien cabdals en la seva aportació a la lingüística valenciana. Tots ells seguiren les Normes de Castelló, tot i corregint les possibles deficiències que en ella es podien trobar. Malgrat això, les deficiències no poden cobrir el valor d'aquesta obra. Cal pensar, però que es tracten de *normes ortogràfiques*, i que unes normes ortogràfiques són part d'aquest procés de normativitat

zació, que en el cas valencià, suposaren que per primera vegada des dels temps anteriors a Carles Ros, ja s'hi havia arribat a un acord comú entre tot l'àmbit d'escriptors i filòlegs sobre el model de llengua (fora cas de l'última etapa de Fullana⁹ o dissidències anecdòtiques com la de Josep M. Bayarri). La producció literària i la formació filològica ja tenien allò que tant havien cercat. Ara només faltava l'empenta definitiva per a una normalització de la llengua, problema que, com en el cas de la normativa, no sols se circumscriu als àmbits filològics, sinó que apunta cap a una estructura administrativa eficient.

De fet, i com a conseqüència d'aquestes normes, posteriorment a aquest procés es va succeir la publicació del *Vocabulari ortogràfic valencià* (1933) de Carles Salvador i ja posteriorment la *Gramàtica Valenciana* (1950) de Manuel Sanchis Guarner. L'empenta dels cursos de valencià de *Lo Rat Penat*, una de les entitats signatàries, també és molt significatiu, ja que va permetre a tota una generació de valencians¹⁰ a la postguerra l'acostament a la llengua i d'on varen sortir, entre d'altres figures cabdals, com ara Joan Fuster.

3. Les Normes de Castelló ara: l'estàndard valencià

75 anys després, aquestes normes continuen vigents i marquen l'estàndard del valencià actual – tot i que amb algunes variants – en la majoria d'àmbits d'ús com ara la llengua oral i escrita als mitjans de comunicació, a l'administració o a l'ensenyament. I és en aquest punt on el model de les normes del 32 continua amb més vigència.

Pel que fa a l'ensenyament del català com a llengua estrangera (LE), la llengua emprada, l'estàndard català, és la llengua que gira al voltant del català central. Aclarir, però, que en la majoria de casos en què el català ve ensenyat com a llengua estrangera, s'usa sempre el model barceloní de la mateixa manera que s'usa aquest model en l'ensenyament de català com a segona llengua (L2). De fet, en altres manuals de català com a L2 (més que no pas de LE) editats fora de Catalunya, com és el cas del País Valencià, se segueix un estàndard adequat al seu propi model de llengua estàndard. Tanmateix, les actuals proves de nivell de coneixements del català, no segueixen tampoc un criteri unitari, amb tot i que existeix un criteri unitari pel que fa al seu reconeixement dins de tot el domini lingüístic. I aquí és quan arribem al següent punt que ja va manifestar Joan Solà¹¹, el català és una llengua fragmentada, en el sentit que no existeix una

---

⁹ Si ben és cert que Fullana, anteriorment a la signatura de les Normes ja anava acostant-se a posicions més secessionistes, va signar les Normes més per no dificultar un procés normalitzador, convençut pel president de *Lo Rat Penat*, Nicolau Primitiu, que per estar d'acord amb les Normes. De fet, després de la signatura de les Normes, Fullana va desaparèixer de la vida pública i no va tornar a publicar més treballs lingüístics, molt probablement per evitar més polèmiques i deixar via lliure al procés normalitzador.

¹⁰ Almenys uns 10.000 valencians per aquells cursos orals i per correspondència. Dades preses a Santi Cortés, *Ensenyament i resistència cultural. Els Cursos de Llengua de Lo Rat Penat (1949-1975)*. València: Denes, 2006.

¹¹ Joan Solà, *op. cit.*

normativa a nivell de tot l'àmbit lingüístic català tan unitària com a altres llengües, i aquesta afirmació s'estén als models de llengua catalana en l'ensenyament.

Com s'ha indicat abans, al País Valencià el model de català per l'ensenyament és el model estàndard de les Normes del 32. I he indicat com a segona llengua, perquè en la major part dels casos l'ensenyament adreçat als no catalanoparlants, solen ser a gent que té com a primera llengua el castellà i en un gran percentatge dels casos, són gent que ja tenen un cert nivell de comprensió oral de la llengua. Amb tot i això, des de fa alguns anys, les universitats valencianes venen incloent programes de cursos de català com a LE, sense que això signifiqui bandejar el model de l'estàndard valencià.

Aquest model estàndard de llengua, inclou els trets més característics, com ara la morfologia verbal (les terminacions de present d'indicatiu i subjuntiu; l'ús actiu al valencià central del passat simple, ...), el lèxic (geosinònims), combinacions dels pronoms febles (combinació OI + OD *l'hi / li la*) o els demostratius (ús del sistema ternari *aquest-aqueix-aquell, açò-això-allò*; ús normatiu de les formes no reforçades del demostratiu *este-eixe-aquell*), per citar-ne alguns exemples.

3.1 L'Acadèmia Valenciana de la Llengua

Un dels problemes que més destacables que, com s'ha ja vist anteriorment era el desgavell ortogràfic en què es trobaven els escriptors. Mancava un model de llengua i les eines necessàries per a la codificació d'una llengua normativa. Ja he indicat anteriorment les figures de Constantí Llombart, Lluís Revest que maldaven per la creació d'una Acadèmia de la llengua o de Gaetà Huguet, que demanava la creació d'«una junta de filòlegs valencians» per a «fixar» l'ús social i administratiu del valencià, un pas molt important en la normalització del valencià.

Quasi 70 anys després i malgrat totes les polèmiques sobre l'adequació i sobre la seva creació, podem concloure que una de les conseqüències normalitzadores i normativitzadores de les Normes de Castelló es pot definir en l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL).

El primer pas per a la creació de l'AVL va ser el dictamen que el Consell Valencià de Cultura (CVC) va elaborar sobre la situació sociolingüística valenciana assenta que la normativa lingüística valenciana ha de partir de les Normes d'Ortografia de Castelló i de la llengua culta que s'ha elaborat usant aquestes normes:

Les anomenades Normes de Castelló són un fet històric que constituïren i constituïxen un consens necessari. El Consell Valencià de Cultura reivindica l'esperit de l'acord que les féu possibles l'any 32 i entén que eixes normes han sigut el punt de parida, compartit pels valencians per a la normativització consolidada de la nostra llengua pròpia. Aquella és un patrimoni lingüístic a preservar i a enriquir per l'ens de referència normativa que es proposa

en l'apartat que seguix. L'ens es basarà en la tradició lexicogràfica i literària i la realitat lingüística genuïna valenciana. (Dictamen del Consell Valencià de Cultura, 1998).

Com que el Dictamen del Consell forma part de la llei de creació de l'AVL (2001), podem concloure que hi ha un reconeixement oficial de les Normes d'Ortografia de Castelló. Ja tenim el model de llengua consensuat per l'ampla majoria dels valencians, per sobre d'absurdes polèmiques. Ara ens resta un camí per la plena normalització de la nostra llengua.

4. Referències bibliogràfiques

Nota: Es pot consultar les Normes en l'edició facsímil, a cura de Jordi Colomina al web de la biblioteca Lluís Vives:

<http://www.lluisvives.com/servlet/SirveObras/jlv/01316108600682054644802/index.htm>

També en l'edició *De les Normes de Castelló a L'Acadèmia Valenciana de la Llengua*, de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (València, 2002).

Josep Daniel Climent, *Les Normes de Castelló. L'interés per la llengua dels valencians al segle XX*; València, AVL, 2007.

Germà Colón Domènech, *Estudis de filologia catalana i romànica*; València / Barcelona, IIFV. PAM, 1997.

Josep Lluís Domènech Zorzona; Joan Carles Tomàs Buchón, *Normes del 32 ara i ací*; València, Premsa valenciana, 1998.

Antoni Ferrando; Miquel Nicolás, *Panorama d'història de la llengua*; València, Ed. Tàndem, 1997².

Pere Marcet i Salom, *Història de la llengua catalana* (volum II), Barcelona, Ed. Teide, 1987.

Francesc Pérez Moragón, *Les Normes de Castelló*, València, Eliseu Climent editor, 1982.

Martí de Riquer; Antoni Comas, *Història de la literatura catalana* (volum 3, pag. 345-354; volum 5, pag. 232-241; volum 6, pag. 399-416); Barcelona, Ariel, 1985⁴.

Rafael Roca Ricart, *Teodor Llorente. Líder de la Renaixença valenciana*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2007.

Abelard Saragossà, *Criteris de la normativa. L'ortografia contemporània. Uns quants problemes actuals*. València/Tarragona, Ed. Saó i Diputació de Tarragona, 1997.

— *Reivindicació del valencià. Una contribució*, València, Ed. Tabarca, 2007.

Les Normes de Castelló: una reflexió col·lectiva seixanta anys després; Castelló, Universitat Jaume I de Castelló (UJI), Diputació de Castelló, 1992.

Manuel Sanchis Guarner: Un humanista valencià del segle XX, a cura de Santi Cortés i Vicent Josep Escartí; València, AVL, 2006.

Text íntegre de les Normes Ortogràfiques de l'edició facsímil editada
per l'Ajuntament de València al 1933¹²

ADVERTIMENT

Una de les causes que han dificultat l'ús escrit de la llengua valenciana ha estat la manca d'unitat ortogràfica, per la qual hem propugnat sempre els amants de la nostra parla sense que mai s'haguera pogut arribar a un acord: acord al que fa poc han arribat entitats i escriptors autorisats, formulant i acatant unes normes ortogràfiques que, per tractar-se d'una obra purament valencianista, l'Ajuntament de València es creu en el cas de propagar en la solemnitat de la Festa del Llibre

BASES

1. En principi de paraula s'escriu *b* i no *p* en els prefixes *ab*, *ob*, *sub* (*abdicar*, *objeció*, *substantiu*) i s'escriu *p* i no *b* en *cap* (*captar*). Excepcions: *apte*, *apnea*, *optar*, *òptic*; *cabdal*, *cabdell*, *cabdill*. Tant la regla com les excepcions s'extenen als composts i derivats (de *substància*, *insubstancial*; de *cabdell*, *cabdellar*); esta observació deu donar-se per feta en tots els casos semblants.
2. S'escriu *p* davant *t*, *c*, *s*, *n* (*asèpsia*, *hipnòtic*); *b* davant *d* (*hebdomadari*). Excepcions: *dissabte*, *dubte*, *sobte*.
3. En final de paraula s'escriu *p* (*cap*, *camp*, *cup* (recipient), *macip*). Excepcions: finals en *fob* (*hidròfob*) i en *sil·lab* (*monosil·lab*); darrere consonant en paraules de les quals porten *b* els femenins i derivats (*corb*, cf. *corbera*) i *amb* o *ab* (preposició); *adob*, *alarb*, *aljub*, *baobab*, *barb*, *cub* (fig. geomètrica), *club*, *exub*, *gàlib*, *nabab*, *torb*, *tub*.
4. Davant *l* i *r* mai no s'escriu *v*.

---

¹² He pres l'edició que es troba al web de la biblioteca Lluís Vives a cura de Jordi Colomina. El text també es pot consultar a les següents obres:

a. *De les Normes de Castelló a L'Acadèmia Valenciana de la Llengua*, València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2002.

b. DOMENECH ZORZONA, Josep L. i BUCHON TOMAS, Joan Carles: *Normes del 32 ara i ací*, València: Premsa valenciana, 1998.

5. La *c* representa un so gutural (*cap*) i un atre alveolar (*cep*); la *g* representa igualment un so gutural (*gat*) i un atre palatal (*gent*). Els sons guturals *c* i *g* poden confondre's, en mig i final de paraula. En mig de paraula s'escriu *c* davant *c, s, t, i, z*; s'escriu *g* davant *d, g, m, n* (*acció, èczema, fragment, insigne*). Excepcions: *acme, aràcnid, dracma, estricnina, icneumon, icnografia, tècnic, anècdota, sinècdote* i llurs derivats.
6. En fi de paraula s'escriu *c* (*arc, solc*). Excepcions: Darrere consonant en paraules de les quals porten *g* los femenins i derivats (*amarg*, cf. *amarga, amargor*). En paraules acabades en *fag, fug, feg* i atres en general cultes i estrangeres que en duen en les llengües originàries (*rizófag, centrífug*).
7. Davant *e, i*, se representa el so gutural de *g* mitjançant la intercalació d'una *u* muda (*guerra*).
8. El so gutural de *c* davant *e, i*, se representa mitjançant la *q* seguida d'una *u* muda (*que, quina*).
9. El so gutural de *c* davant una *u* i atra vocal que formen una sola síl·laba se representa per *q*. Si la segona vocal és *e, i*, damunt la *u* s'escriu la dièresi (*quan, freqüent, obliquïtat, quota*).
10. En principi de paraula s'escriu *ad* i no *at* (*adjacent*). Excepcions: davant *z* (*atzembla*) i en *atlas, atlàntic, atleta, atmosfera*.
11. En fi de paraula s'escriu *t* i no *d* (*pit, ardit, avalot, mut*). Excepcions: Darrere de consonant en les paraules de les qual porten *d* els femenins i derivats (*estupend*, cf. *estupenda; sord*, cf. *sorda; esguard*, cf. *esguardar*). Darrere vocal en els femenins acabats en *etud, itud* (*consuetud, solitud*). En algunes paraules tècniques i estrangeres com *anhídrid, sumand, babord, lord*.
12. El so palatal de *g* se representa davant *e, i* per *g* (*gesta, gent, girar*). Excepcions: Es representa per *j* davant *ecc, ect* (*adjectiu, abjecció*); en *jersei, majestat* i en alguns noms de procedència bíblica o grega, com *Jesús, Jehú, jerarquia, jeroglífic* i llurs derivats (*jeràrquic, jesuïta*). Davant de *a, o, u* se representa per *j* (*jaciment, joguina, jutge, menjar, plutja*).
13. El so de la palatal fricativa sorda (*ch* francesa) es representa sempre per *x* (*Xàtiva, punxa, marxa, seixanta, ix*). Devegades darrere de consonant, com en *esfinx, linx*, etc., i sempre darrere de *a, e, o, u*, el signe *x* pren el so de *cs* (*Alexandre, luxe*). I a més, en casos com: *fixe* i els derivats. Per a què prenga el de *ch* francesa s'interposa una *t* (*empatxar, despatx*). Excepció: devegades també darrere la *i* (*bolitx*). El so de pre-palatal africada (*ch* castellana) es representa a començ de paraula per *x* (*xic, xaruga, Xecoeslovàquia*). Al mig de paraula, per *tj*, davant *a, o, u*, (*platja, desitjós*); i per *tg*, davant *e, i*, (*metge*). A la fi de paraula per *g* darrere les atres vocals (*vaig, lleig, roig, puig*).
14. Per tal de distingir la *ll* (*aquell*) de la *l* geminada o doble (*intel·ligència, mol·le*), s'escriu entre les dos *l* i un punt volat.

15. Davant *b, p, m*, s'escriu *m* i no *n* per regla general (*semblar, ampriu, immaculat*), llevant d'alguns casos per tractar-se de composts i derivats (*granment, tanmateix*).
16. Davant *f* s'escriu *n* en *con, en, in* (*confirmar, enfit, infecció*), llevat d'*émfasi, emfisma, emfitèutic* i *emfraxi*. En qualsevol atre cas s'escriu davant *f* sempre *m* (*àmfora, amfibiològic*).
17. Davant consonant, fora *b, f, p* i *m*, s'escriu *n* i no *m*. Excepcions: *comte* (títol nobiliari), *impremta, femta, comtat, somriure, premsa, tramvia* i els compost de *vir* (*triumvir*).
18. S'escriu *mp* en *asímtota, assumpció, assumpte, atemptar, compte* (cast. *cuenta*), *consumpció, consumptiu, contemptible, eclàmpsia, exempció, presumpció, peremptori, preempció, presumpció, presumptiu, prompte, redempció, redempció, redemptor, resumpció, símptoma, sumpció, sumptuós, temps, temptar, temptativa, transumppte* i en llurs composts o derivats.
19. El so de *rr* es representa per *r* darrere consonant i també darrere dels prefixes *ante, contra, sobre, supra, uni, bi, tri, anti, hipo, mono, di, tetra, poli* i a privatiu (*antireligiós, arítmic*).
20. S'escriu *r* final en els substantius formats dels sufixes *ar* (col·lectius o de lloc, com *canyar*), *er* (de persona, lloc, instrument o planta com *ferrer, llorer*), *or* (derivats d'adjectius o verbs, generalment abstractes com *blancor*), *dor* (de persones, lloc o instrument, com *llavador, llaurador*); en els adjectius com *rebedor, esdevenidor*, que enclouen ordinàriament una idea de futur; en els noms dels quals porten *r* els femenins i derivats (*clar, lleuger*); en els infinitius aguts (*partir*); en els infinitius plans que no acaben en *re* (*nàixer, però vendre, vore*) i en *córrer*.
21. El so alveolar sonor de *s* (*cosa*) se representa per *z* en principi de paraula i darrere de consonant i per *s* entre vocals (*zero, dotze, casa*). Excepcions: *dacsà, endinsar, enfonsar* i en el prefixe *trans* (*transigir*).
22. El so alveolar sord de *s* (*massa*) se representa en principi de paraula i darrere consonant per *s* o *c*, segons l'etimologia, i entre vocals per *c* o *ss*, també segons l'etimologia. Davant *a, o, u*, la *c* pren la forma de *ç* (*c* trencada): (*serp, sèquia, cendra, València, pansa, mustaçaf, açut, possessió*).
23. S'escriu *c* o *ç* i no *s* darrere *c* (*acció*), fora *sacsar* i sos derivats, en les terminacions *ància, ència, (repugnància, València)*; en les terminacions *ança, ença*, quan són sufixes de derivació o vénen de paraules que porten *c* (*esperança, creença, França*, però *ansa, pensa*); en els adjectius derivats de llatins de tema en *c* que porten *z* en castellà (*capaç, de capax, acis, cast. capaz*) i, per regla general, en paraules corresponents a atres castellanés del mateix oríge que porten *z* (*braç cast. brazo*). No sempre, però, és certa la correspondència de *z* castellana i *c* valenciana, com pot comprobar-se en *Sardenya, Còrsega* i en el prefixe valencià *bes*, que correspon als castellanés *bis* i *biz* (*besnét, bescuit*, cf. *biznieto, bizcocho*, però *besavi = bisabuelo*).
24. S'escriu *s, ss*, no *c* o *ç*, en els sufixes de derivació *as, assa, issa, us, ussa, dis, dissa* (*enjogassat, de joc; pallisa, pallús, de palla; cridadissa, de cridar*), i en *carabassa*,

fogassa, rabassa, mostassa, panís, pastís, vernís, mestís, garbissos, granissa, bardissa, llonganissa.

25. S'escriu *z* i no *s* ni *ss* en les paraules cultes començades per *zoo*, en les acabades en *zoic*, *zoari* i en algunes atres aiximateix cultes (*Zoologia, paleozòic, hematozoari, amazona*).
26. S'escriu *s* i no *ss* darrere els prefixes llatins *ante, contra, sobre, supra, uni, bi, tri*, i grecs *a* (privatiu), *anti, hipo, para, mono, di, tri, te, tra, poli* (unisonant, monosíl·làbic).
27. S'escriu la dièresi (*ü*) sobre la *i* i la *u* quan no porten accent, segueixen una atra vocal i pertanyen a síl·laba distinta (*deduïa, diürnal*). Excepcions: Darrere els prefixes inicials *co, re* (*coincidir, reunir*) i la *i* dels sufixes *isme, ista*, de la terminació verbal *int* i de la terminació verbal *ir* dels infinitius en llurs compostos els futurs i condicionals (*egoisme, egoista, deduint, conduir, conduiré, conduiria*).
28. L'apòstrof s'escriu davant o darrere consonant o consonants, restes d'una paraula monosíl·làbica qui ha perdut la sua vocal per elisió, com un article o un pronom àton (*l'home, de l'home, porta'l*). Fora estes i la preposició *de*, no es corrent apostrofar les paraules més que per tal de representar exactament una pronúncia popular. Cal advertir que les elisions no són obligatòries i l'escriptor pot ometre-les, singularment en els diàlegs.
29. Les formes no apostrofades ni accentuades dels pronoms personals que segueixen immediatament una forma verbal s'escriuen unides a ella mitjançant un guionet, i quan són dos o més eixes formes pronominals van també unides les unes a les atres mitjançant el guionet (*portar-te, portar-te-ho, portar-te'ls*).
30. S'escriu el guionet en paraules compostes unint les parts components quan estes ho són dels prefixes *pseudo, sots, vice, ex* (en casos com *ex-president*); en les compostes de forma personal de verb i substantiu (*guarda-robes*) i de substantiu acabat en vocal i adjectiu (o participi) iniciat per *r, s, x* (*cama-sec*); en *sord-mut, quasi-contracte, pre-romà, pro-secor, despús-ahir, nord-est, històric-arqueològic i consemblants*.
31. La lletra *h* no més s'escriu quan ho exigix la etimologia, no mai per a substituir una consonant per duda (*haver, ahir; però raó, no rahó*).
32. La lletra *y* s'empra en el dígraf *ny* (*any*) i tant esta com les lletres *k* i *w* en paraules estrangeres.
33. El dígraf *ch* té ús també en paraules estrangeres i en alguns noms de llinatge.
34. S'accentuen totes les paraules agudes que terminen en vocal: *anirà, aniré, aní, condició, algú*.

Les paraules que terminen en *as, es, is, os, us*: *vindràs, cortés, país, capciós, confús*.

Les agudes que terminen en *en, in*: *ofèn, esplín*.

Les paraules planes que no terminen en cap de les dotze terminacions dites: *hidròfob, càrrec, centígrad, telègraf, catàleg, fàcil, àtom, telèfon, príncep, córrer, lícit, índex, òbols, anàveu, diríeu*.

Les paraules esdrúixoles s'accentuen totes: *màxima, múltiple, custòdia, cúria, València*.

Tota *a* accentuada porta l'accent greu: *voldrà*.

Tota *i* i tota *u* accentuades, l'agut: *panís, Rússia*.

Tota *e* i tota *o* obertes, el greu: *clemència, òliba*.

Tota *e* i tota *o* tancades, l'agut: *església, recó*.

Es troben asovint als vocabularis dos formes amb una mateixa paraula (*amb* i *ab*; *els* i *los*; *el* i *lo*). Això vol dir que ambdós formes són igualment llegendimes, encara que la primera siga la més usual i recomanable.

Università degli Studi di Pavia - AVL